

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1941 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
löneklassplacering för vissa lärare.*

(2:a avd.)

I en den 7 februari 1941 dagtecknad proposition, nr 88, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att i statsrådsprotokollet omförmälda ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller kommunal mellanskola må tillerkännas den löneklassplacering, som av chefen för ecklesiastikdepartementet i samma statsrådsprotokoll angivits.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat:

Enligt 1937 års avlöningsreglemente (nr 873) för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende gällde ifråga om lönetursberäkning vid befordran följande bestämmelser:

»Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.

Vid tillämpning av stadgandet i föregående stycke må sådant avbrott i anställningen, som föranletts av genomgående av provår eller av tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende ställd läroanstalt, så ock avbrott i anställningen intill högst ett år, varunder lärare avlagt sådan licentiatexamen eller sådant disputationssprov, som är av betydelse för kompetens såsom lärare, icke utesluta rätt för läraren att för löneklassplacering tillgodoräkna anställningstid före avbrottet.»

De anförda bestämmelserna avse föregående anställning i statstjänst. Beträffande anställning av icke-statlig natur gällde följande bestämmelser:

»I övrigt må för enahanda ändamål lärare, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, helt eller delvis tillgodoräknas den tid, varunder han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å befattningen.»

I specialmotivering till detta moment yttrades, att det torde komma att ligga i Kungl. Maj:ts hand att på detta område skapa erforderlig praxis, varvid givetvis borde tillses, att utomstatlig tjänstgöring icke tillgodoräknades i förmånligare utsträckning än motsvarande statlig tjänstgöring. 1937 års riksdag förutsatte, att, där lärare vid tillämpning av de i första och andra momenten givna bestämmelserna skulle äga att samtidigt räkna sig till godo tjänstgöring i och utom statens tjänst, den tid, som skulle avräknas, icke finge överstiga tre år.

I anledning av förutnämnda stadgande inkommo till Kungl. Maj:t eller till skolöverstyrelsen från åtskilliga lärare vid allmänna läroverk ansökningar om rätt för dem att tillgodoräkna viss föregående verksamhet i icke-statlig tjänst, i så gott som alla fall avseende undervisning vid kommunala eller enskilda läroanstalter. Genom beslut den 23 februari 1940 har Kungl. Maj:t slutligt prövat ett stort antal dylika ansökningar. Vid bedömandet av ansökningarna har Kungl. Maj:t i enlighet med avlöningsreglementet såsom förutsättning för rätt för lärare att räkna till godo tjänstgöring vid icke-statlig läroanstalt krävt, att denna tjänstgöring kunnat anses vara likvärdig med den, som åligger läraren i den ordinarie statstjänst, i vilken tillgodoräkning skall ske. Härvid har beträffande läroverksadjunkt (23 lönegraden) tjänstgöring vid högre folkskola och folkhögskola icke ansetts innebära sådan likvärdighet och har följaktligen i förekommande fall medfört, att läraren icke kunnat få tillgodoräkna dylik tjänstgöring. Därjämte har avlöningsreglementets bestämmelse, att den tillgodoräkningsbara tjänstgöringen skall ha fullgjorts i en följd, medfört, att tjänstgöring, som fullgjorts före tjänstgöring vid högre folkskola eller folkhögskola, icke kunnat få tillgodoräknas. Beträffande högre folkskola har dock det undantaget gjorts, att lärare, som samtidigt varit läroanstaltens rektor, erhållit rätt att tillgodoräkna sig tid, under vilken han bestritt båda befattningarna. Slutligen bör nämnas, att den tid av föregående icke-statlig tjänstgöring, som lärare fått taga i beräkning, begränsats till nio år, d. v. s. efter föreskriven frånräkning av tre år netto sex år.

Bland de ansökningar om tillgodoräkningsrätt, som inkommit till Kungl. Maj:t, finnes, framhåller departementschefen, några, som vore av den art, att bifall till desamma förutsatte avsteg från här angivna bedömningsnormer, men beträffande vilka särskilda förhållanden föreläge.

Ifrågavarande ansökningar äro ingivna av adjunkterna vid Vasa realskola i Stockholm Ivar Valerius Ambjörn, vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm Carl Josua Ernlöv, vid högre allmänna läroverket i Kristinehamn Jacob Edvin Jacobsson, vid högre

allmänna läroverket i Landskrona Carl Sigfrid Sterner, vid högre allmänna läroverket i Kristianstad Otto Wihlborg, vid samrealskolan i Arvika Johan Evert Ljusterdal samt vid högre allmänna läroverket i Lund Oscar Elis Palmgren.

Adjunkten Ambjörn tjänstgjorde, efter omkring 9 års tjänstgöring vid folkskola, från och med höstterminen 1923 till och med höstterminen 1925 såsom extra ordinarie lärare vid Uppsala högre folkskolor och, efter vårterminen 1926 genomgången provårskurs, ånyo vid nämnda högre folkskolor från och med höstterminen 1926 till och med vårterminen 1929 likaledes som extra ordinarie lärare samt såsom ordinarie lärare från och med höstterminen 1929 till och med den 30 april 1937, då han tillträdde ordinarie adjunktsbefattning vid Vasa realskola i Stockholm, med undantag av tiden den 26 augusti—den 8 oktober 1927, då han åtnjöt tjänstledighet för studieresa.

Adjunkten Ernolv tjänstgjorde två läsår vid allmänt läroverk, läsåret 1924/25 som extra ordinarie lektor vid kommunala gymnasiet i Södertälje, från och med höstterminen 1925 till och med vårterminen 1933 såsom ordinarie ämneslärare vid Stockholms stads högre folkskola för teknisk utbildning samt, sedan denna skola med höstterminen 1933 ombildats till praktisk mellanskola, i samma egenskap vid sistnämnda skola, intill dess han den 1 juli 1934 tillträdde ordinarie adjunktsbefattning vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm.

Adjunkten Jacobsson tjänstgjorde vid Högalids folkhögskola från och med den 3 november 1919 till och med den 17 april 1920 såsom extra ordinarie lärare samt såsom fast anställd lärare vid Bollnäs folkhögskola från och med den 20 oktober 1920 till och med den 31 december 1932, varefter han den 1 januari 1933 tillträdde ordinarie adjunktur vid samrealskolan i Vaxholm. Under nämnda tjänstgöringstid åtnjöt han tjänstledighet den 25 juni—den 9 juli 1928 för studieresa samt den 7 september—den 15 oktober 1931 för genomgående av provårskurs.

Adjunkten Sterner tjänstgjorde — efter fem års tjänstgöring vid statliga läroanstalter och vid kommunal mellanskola — från och med den 1 februari 1924 till och med vårterminen 1938 såsom fast anställd ämneslärare vid Tornedalens folkhögskola. Den 1 juli 1938 tillträdde han sin adjunktstjänst vid högre allmänna läroverket i Landskrona.

Adjunkten Wihlborg tjänstgjorde — efter föregående anställning bland annat under ett läsår vid kommunala mellanskolan i Ljusdal och under två läsår vid Lundsbergs skola — från och med höstterminen 1924 till och med den 31 mars 1936 vid J. H. Dahls högre läroanstalt i Kristianstad (högre folkskola), varefter han den 1 april 1936 tillträdde ordinarie adjunktstjänst vid högre allmänna läroverket i Kristianstad.

Adjunkten Ljusterdal tjänstgjorde — efter någon tids anställning vid folkhögskola — från och med höstterminen 1925 till och med vårterminen 1929 såsom extra ordinarie ämneslärare vid högre folkskolan i Säter samt från och med den 1 juli 1929 till och med vårterminen 1932 som ordinarie lärare vid högre folkskolan i Munkfors och därefter vid den kommunala mellanskola i Munkfors, till vilken den högre folk-

skolan från och med den 1 juli 1932 ombildades, till dess han den 1 juni 1936 tillträdde sin nuvarande befattning. Under höstterminen 1931 åtnjöt Ljusterdal tjänstledighet för genomgående av provår.

Adjunkten Palmgren fullgjorde — förutom viss tidigare tjänstgöring, som ej kan tillgodoräknas honom — tjänstgöring vår- och höstterminerna 1923 vid Solbacka läroverk, var vårterminen 1924 tjänstledig för studier samt tjänstgjorde ånyo vid samma läroanstalt från och med höstterminen 1924 intill dess han den 1 oktober 1934 tillträdde ordinarie adjunktsbefattning vid högre allmänna läroverket i Lund. Under sistberörda tid var han tjänstledig för sjukdom under tiden den 14 september—den 16 oktober 1926, höstterminen 1929 för genomgående av provårskurs och höstterminen 1932 för studier för filosofie licentiatexamen utan att dock avlägga sådan examen.

Departementschefen har vidare redogjort för en av ordinarie läraren vid kommunala mellanskolan i Svalöv Erik Alfred Sjöblom gjord ansökning att få för lönetur tillgodoräkna sig tjänstgöring vid folkhögskola.

Efter tjänstgöring vid enstaka tillfällen vid olika läroanstalter erhöll Sjöblom från och med den 1 november 1924 anställning som ordinarie lärare vid folkhögskolan i Svalöv, där han tjänstgjorde, till dess han den 1 juli 1939 tillträdde sin nuvarande befattning vid kommunala mellanskolan i Svalöv.

Utlåtanden över ansökningarna ha avgivits av *skolöverstyrelsen* och *undervisningsväsendets lönenämnd* (respektive allmänna lönenämnden).

Departementschefen har för egen del anfört:

I fråga om fyra lärare, Ambjörn, Ernolv, Ljusterdal och Wihlborg, gällde det tjänstgöring vid högre folkskola, beträffande tre, Jacobsson, Sjöblom och Sterner, tjänstgöring vid folkhögskola, medan i fråga om den återstående, Palmgren, ett förhållande av annan art föreläge. Redogörelsen visade, att det i fråga om Sjöblom gällde en lärare vid kommunal mellanskola, medan övriga här angivna lärare nu vore anställda vid allmänna läroverk.

För att lärare skulle kunna för löneklassplacering tillgodoräkna föregående tjänstgöring fordrades bland annat, dels att densamma kunde sägas ha varit minst likvärdig med den statliga, dels ock att den ägt rum i en följd, varvid dock i vissa fall uppehåll i tjänstgöringen ansetts icke böra utesluta tillgodoräkning av tidigare anställning. Ansökningar om rätt för läroverksadjunkt att tillgodoräkna tjänstetid vid högre folkskola hade i åtskilliga fall icke vunnit Kungl. Maj:ts bifall. Härvid hade likvärdighet mellan sistnämnda tjänstgöring och tjänstgöring vid allmänt läroverk ansetts icke föreligga. Även om departementschefen alltså i fråga om Ambjörn, Ernolv och Wihlborg funne uppenbart, att deras tjänstgöring icke i och för sig kunde anses tillfyllest för att giva dem rätt att tillgodoräkna densamma, syntes billigheten tala för att en så lång tjänstgöring som den de fullgjort vid högre folkskola, Ambjörn mer än 13 år, Ernolv 8 år och Wihlborg mer än 11 1/2 år, på något sätt finge tagas i betraktande i löneturshänseende. Samma uppfattning hyste

departementschefen i fråga om Jacobsson, Sjöblom och Sterner, vilka fullgjort mer än respektive 10 $\frac{1}{2}$, 14 och 12 års tjänstgöring vid folkhögskola.

Vad beträffade Ljusterdal, föreläge det förhållandet, att hans övergång i statstjänst inverkat särskilt ogynnsamt på hans löneklassplacering som adjunkt. Såvitt kunde bedömas av i ärendet föreliggande handlingar, skulle Ljusterdal nämligen, om han ej övergått till statsläroverk utan kvarstått som ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola den 1 januari 1939, på grund av övergångsbestämmelserna till mellanskollärarnas avlöningsreglemente fått tillgodoräkna tjänstetid vid högre folkskola och därigenom kunnat såsom lärare vid kommunal mellanskola placeras i 26 löneklassen från och med sistnämnda dag, medan han nu såsom ordinarie läroverksadjunkt placerats i 24 löneklassen från och med den 1 juli 1938. I betraktande härav syntes hans framställning böra i viss utsträckning förtjäna tillmötesgående.

Palmgrens ansökning slutligen avsåge en avvikelse från de eljest gällande reglerna av annan art än de nu berörda, nämligen avbrott i den pågående tjänstgöringen, föranlett av tjänstledighet för bedrivande av studier, vilka icke utmynnat i avlagd licentiatexamen. Tjänstledigheten hade omfattat höstterminen 1932. Hade den i stället omfattat vårterminen samma år, hade ett bemyndigande i ämnet, som Kungl. Maj:t erhållit av 1935 års riksdag, varit tillämpligt på honom. Väl kunde man här tala om ett gränsfall, sådant som nästan alltid uppstode, då nya författningsbestämmelser meddelades. Men beträffande Palmgren vore gränsfallet sådant, att billigheten syntes motivera ett avsteg från eljest gällande bedömningsgrunder, då han eljest skulle förlora icke mindre än 16 terminers tjänstgöring, som han bestritt före sin tjänstledighet och annars syntes ha fått taga i betraktande för löneklassplacering.

Vid sitt ställningstagande till frågan om den omfattning, i vilken de här omhandlade lärarna skäligen borde tillgodoses i löneturshänseende, ansåge departementschefen sig beträffande Ambjörn, Ernlöv, Jacobsson, Sterner och Wihlborg kunna i huvudsak ansluta sig till ett förslag, som framställts av dåvarande undervisningsväsendets lönenämnd. I enlighet härmed skulle följande lärare från och med den 1 januari 1938, då de övergått till ny löneroglering, placeras: Ambjörn i 25 löneklassen, med rätt att räkna denna placering såsom erhållen från och med den 1 april 1936, samt Ernlöv, Jacobsson och Wihlborg i 26 löneklassen. Sterner skulle från och med den 1 juli 1938, då han tillträdde nyreglerad tjänst, likaledes placeras i 26 löneklassen. Någon ytterligare tillgodoräkning för sistnämnda fyra lärare, vilka ju skulle erhålla slutlön, torde numera med hänsyn till den tid, som förflutit sedan lönenämnden avgav sitt förslag, icke behöva föreskrivas. Vidare föresloge departementschefen — i anslutning till de nu nämnda fallen — att Sjöblom skulle, räknat från och med den 1 juli 1939 då han tillträdde nyreglerad tjänst, få placeras i 25 löneklassen med rätt att räkna denna placering såsom erhållen från och med den 1 januari 1937.

Beträffande Ljusterdal hade departementschefen med hänsyn till föreliggande omständigheter ansett sig kunna förorda, att han från och med den 1 januari 1938, då han övergått till ny löneroglering, placerades i förmånligare löneklass än som författningen enligt kunnat ske. Departementschefen funne sig dock icke kunna tillstyrka, att han erhöle högre placering än i 25 löneklassen, räknat från och med sistnämnda dag.

Vad anginge Palmgren, skulle han, om det ifrågavarande av studier för-
anledda avbrottet i hans tjänstgöring inträffat omedelbart före i stället
för omedelbart efter den 1 juli 1932, ha kunnat placeras i 26 löneklassen
från och med lönerегleringens ikraftträdande den 1 januari 1938, medan
han nu författningsenligt icke kunnat vid samma tidpunkt placeras
högre än i 24 löneklassen. Departementschefen ansåge skäligt, att han
finge inplaceras i 25 löneklassen, räknat från och med sistnämnda dag.

Samtliga de sju av ifrågavarande åtta lärare, vilka vore utnämnda vid
allmänt läroverk, skulle alltså enligt departementschefens förslag erhålla
förhöjd löneklassplacering i samband med deras inträdande på det före
den 1 juli 1939 gällande avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid
statens undervisningsväsende. Emellertid gällde för dessa lärare numera
sedan den 1 juli 1939 civila avlöningsreglementet. Bifall till förslaget
skulle således medföra omräkning av lärarnas lönetursrätt och därmed
följande retroaktiva löneutbetalningar både enligt förstnämnda särskilda
avlöningsreglemente och enligt civila avlöningsreglementet. Departe-
mentschefen ansåge sig med hänsyn härtill och i anslutning till av
Kungl. Maj:t i vissa andra fall tillämpad praxis böra göra det tillägget
till det förut anförda, att de här avsedda lärarna icke borde på grund
av vad i det föregående föreslagits få uppbära förhöjd avlöning för
tiden före den 1 juli 1939, då nu gällande lönerегlering för dem trätt
i kraft.

Med hänsyn till i ovan angivna fall föreliggande särskilda omstän-
digheter har utskottet icke funnit anledning till erinran mot det av
departementschefen förordade förslaget.

Utskottet.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må medgiva, att adjunkterna vid Vasa
realskola i Stockholm Ivar Valerius Ambjörn, vid högre
allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm
Carl Josua Ernov, vid högre allmänna läroverket i
Kristinehamn Jacob Edvin Jacobsson, vid högre allmänna
läroverket i Landskrona Carl Sigfrid Sterner, vid högre
allmänna läroverket i Kristianstad Otto Wihlborg, vid
samrealskolan i Arvika Johan Evert Ljusterdal samt vid
högre allmänna läroverket i Lund Oscar Elis Palmgren
ävensom ordinarie läraren vid kommunala mellanskolan
i Svalöv Erik Alfred Sjöblom må tillerkännas den löne-
klassplacering, som av chefen för ecklesiastikdeparte-
mentet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden
för den 7 februari 1941 angivits.

Stockholm den 28 mars 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 61.